

'WIE HET ZWAARD GRIJPT, ZAL DOOR HET ZWAARD OMKOMEN'

Pieter Beutler

De rode vlag van revolutie wapperde uit het Maagdenhuis. Studenten bezetten op 16 mei 1969 het Maagdenhuis om inspraak op de Amsterdamse universiteit af te dwingen. Pas na hardhandig optreden van politie en marechaussee werd het pand ontruimd. De Tweede Kamer, waaronder de PPR-fractie, veroordeelde de bezetting. Het PPR-Kamerlid Jacques Aarden deed dat ondanks grote sympathie voor de eis van de studenten voor democratisering van de universiteiten. Hij was van mening dat dergelijke acties alleen in geval van 'uiterste noodzaak' geoorloofd waren.¹ Een storm van interne kritiek volgde; vanuit de leden, de aktiecentra en zelfs vanuit het partijbestuur. Waar kwam deze verdeeldheid vandaan?

Het aktiecentrum Groot-Amsterdam voerde deze kritiek op de eigen partij aan. Zijn 39-jarige voorzitter pater Jan van Eupen uitte in een brief aan het partijbestuur harde kritiek op de gang van zaken. Hij stelde dat de partij blijkbaar wél 'revolutionaire akties' tegen autoritarisme in het buitenland steunde, maar dat weigerde te doen in eigen land.² De brief kreeg veel steun vanuit de leden, maar de partijtop, onder leiding van voorzitter Erik Jurgens, hield voet bij stuk. Hij stelde dat 'niet een democratische maar een autoritaire samenleving onze toekomst is' wanneer de actiemiddelen van de studenten gebruikt zouden worden. Om zijn positie te ondersteunen citeerde Jurgens in een interne memo Mattheüs 26:52: 'Wie het zwaard grijpt, zal door het zwaard omkomen.'³ Medebestuurslid Michel van Hulten reageerde daar kritisch op: 'Ik denk niet dat de politie en marechaussee veel gevaar lopen door het zwaard om te komen.'⁴

Anderhalve week later eiste het Amsterdamse aktiecentrum via een motie onvoorwaardelijke solidariteit met de studenten, en veroordeling van de politie. De verdeeldheid in de partij leek compleet toen bleek dat de motie op het congres in Utrecht van 7 juni, waar de kwestie besproken werd, een meerderheid zou kunnen halen. Onder andere doordat partijvoorzitter Jurgens dreigde met aftreden, werd voorkomen dat de motie in stemming werd gebracht.⁵ De PPR, die streed voor democratisering van de samenleving, zo luidde de kritiek, had duidelijk moeite met haar eigen leden-democratie.

De kwestie-Maagdenhuis raakte de identiteit van de partij in haar kern. Hoe ver mocht de partij gaan met het actievoeren? Het antwoord van aktiecentrum Groot-Amsterdam was duidelijk: ver. Van Eupen schreef daarover: 'Wat is in [Nederland] het gevaar? Dat het hier zó goed is, zó'n welvaartsverheffing, zó'n konsumptiemaatschappij, met de apathie, de ingeslapenheid van een grote groep dat het onrecht elders in de wereld in stand gehouden

wordt mede door [ons land]. (...) En daarom ook dat er vraagtekens gezet worden bij de [Nederlandse] zogenaamde rechtsorde.⁶

Partijvoorzitter Jurgens had naast principiële ook electorale redenen om niet mee te gaan met de standpunten van Groot-Amsterdam. De PPR kon volgens hem alleen een doorbraak in de politiek forceren door als volkspartij de katholieke arbeider van de KVP los te weken. Te veel focus op de studenten zou volgens hem veel kiezers vervreemden van de PPR. 'Nu eens aandacht voor krotten en bedrijfssluitingen,' zo stelde hij intern.⁷ Van Eupen zag zijn partij juist meer als voorhoedepartij in plaats van als volkspartij, en daarin speelden de studenten een belangrijke rol: '[Studenten] zijn de groepen met antennes voor de groepen die wél moeilijk zitten in onze samenleving.'⁸

De bezetting van het Maagdenhuis verdeelde de PPR tot op het bot: koos de partij voor de parlementaire weg, of ging ze op weg met maatschappelijke actievoerders? De twee kampen in de partij werden het niet eens en zouden blijven bestaan. Toch viel de partij niet uit elkaar. Het zwaard werd blijkbaar liever eensgezind richting de buitenwereld getrokken dan tegenover elkaar.